Onzen Heertje

Kwartaalschrift 2007/2
v.u. Onzen Heertje, erfgoedvereniging vzw.
Doornstraat 11A, 8970 POPERINGE.

Penningen

Penning

De twintigste penning[1] was een belastingmaatregel in de Nederlanden ingesteld door Alva in 1569 ter vervanging van het beden-stelsel[2]. De twintigste penning bestond uit een heffing van 5% op onroerend goed en stond naast de tiende en honderdste penning. Enkele jaren later weer afgeschaft.

[1] "*tegen den penning twintig* (*zestien* enz.), tegen 5% (61/4% enz.)". Tegen "den penning zestien", *zeer duur.* "'t Is altijd penning tien", *altijd duur te betalen.* Verbonden met een ranggetal *Den vierden* (*enz.*) *penning betalen* (of *ontvangen*). van elke vier (enz.) penningen er één geven (of krijgen), d. i. dus 25% (enz.).
[2] Beden werden door de graaf of hertog als belasting gesteld. De beden in het graafschap Vlaanderen onder Filips de Stoute (1384 14O4), in : Belgisch Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis, XXXVIII, nr. 2, 1960, pp. 330 365.

Het Woordenboek

We zijn op zoek gegaan naar de verste toepassing. Het woord heeft een Germaanse oorsprong. Het Woordenboek van de Nederlandse taal, een 28-delig werk, laat ons vermoeden dat het of te maken heeft met het woord 'pand'. Een tastbaar waardevol iets dat in ruil gegeven wordt. Het zou naar een andere verklaring te maken hebben met het recipiënt – de *pan* – waarin een penning gegoten werd.

Penning

Munt

Het is zeker dat het woord - in zijn meest gebruikte vorm verwijst naar een kleine munt, afgeleid van het Latijn *dendrius*, Frans. *denier*, en daarom in geschriften bij wijze van verkorting aangeduid met de letter "*d*". In Holland een kleine munt met de waarde 1/16 van een stuiver of 1/2 duit, in andere streken iets meer of minder. Men had *penningen* van 3 en 4 mijten, doch ook van 2 mijten. De *penning* was oorspronkelijk een zilveren muntje, maar werd later van koper geslagen, vanwaar de benaming *zwarte penningen.* Ook onze koperen penningen worden zwarte penningen genoemd.

Nadat in de 15de eeuw (Holland) ponden in gebruik gekomen waren van 20 stuivers, werd een stuiver gerekend = 16 penningen[3].
Bij de spreuken die men ervan kan lezen citeren we: "*Die een penning niet acht*, *wordt van een stuiver geen heer"*.
Men moet op de kleintjes passen.

Gekruiste penning

Een penning met een kruis of *gekruiste penning*[4], was oorspronkelijk een kleine zilveren munt, 1/8 groot van Graaf Willem VI (begin 15de eeuw), met een leeuw op de een en een kruis op de andere zijde; ook: een koperen

penning uit den tijd van Philips II met het Bourgondische kruis er op. Bij uitbreiding ook in 't algemeen: een munt met een kruis; een geldstuk waaraan een geheimzinnige kracht werd toegeschreven, en dat b. v. dienst deed bij het waarzeggen[5] (om te betalen of om 'waar' te zeggen.

[3] Hoe die verdeling is ontstaan wordt uitgelegd in SAPpig 2007/1.
[4] Vandaar de spreuk "men bemint meer de gekruiste penning dan de gekruiste Christus".
[5] *goeder-geluk-*, penning met een kruis, bij het waarzeggen enz. gebruikt („De Tover-penningen, die ook wel *Goedergeluk-penningen* worden genoemt, zijn zeer oud, en men schrijft derzelver oorspronk aan de Hebreeuwen toe. De Arabieren noemen dusdanige Penningen

Die bijgelovige praktijk ging soms zeer ver. Te Kiel is een anabaptist gestraft. Aanvankelijk was hij Jood. Om "den gekruisten penning", was hij eerst in Kiel gedoopt, … en daarna wilde hij zich in Regensburg laten herdopen.. om die praktijk werd hij gestraft.

Geringe waarde

Anderzijds was een penning niet de grote som geld.
Het Penninckskeen van de weduwe is uit het Tweede Verbond bekend[6]. *Het penningske der weduwe* is

Telesmat ..., de Latijnen *Amuleta Astronomica*, de Spanjaarden en Franschen Talismans", CHOMEL 1996 *b*); De *gods-*, *goods-* (Dl. V, kol. 285) zou daarmee kunen verband houden, alhoewel hier nog wat studie zou kunne rond gebeuren.
[6] De penningskens, waarvan hier (t. w. *Marc.* 12, 42) sprake is, waren de kleinste Griekse koperen munt (*lepton*), ongeveer een waarde hebbende van 11/4 cent, daar de kwadrantpenning, Mark. 12:42 met oort vertaald, het zestiende gedeelte was van een denarius of penning, die een waarde had van 40 cts en twee penningskens of *lepta* de waarde hadden van een kwadrantpenning. "Tot dat gy den laetsten penningh sult betaelt hebben", *Matth.* 5, 26. "En worden niet twee muschkens om een penninghsken verkocht?" 10, 29. "Ende daer quam een arme weduwe, die wierp twee kleyne penninghskens daer in, welcke is een oort", *Marc.* 12, 42. "Wat vrouwe hebbende tien penningen, indien sy eenen penningh verliest, en ontsteeckt niet een keerse ... ende soeckt neerstelick", *Luc.* 15, 8. Vooral ook voor de Latijnse *denarius.*|"Eenen sijner mededienstknechten, die hem hondert penningen schuldigh was" *Matth.* 18, 28. "Alsse quamen die ter elfder ure gehuert waren ontfingen sy een yeder eenen penningh", 20, 9. "Ende des anderen daeghs wechgaende langde hy twee penningen uyt, ende gafse den weert", *Luc.* 10, 35. "Een maetgen tarwe voor eenen penningh, ende drie maetgens gerste voor eenen penning", *Openb.* 6, 6. "Dat ellick maer Soud hebben tot zijn loon en vange Eenen pennick", *N. Medenbl. Liedtb.* 34.

ontleend aan *Luc.* 21, 1 vlgg. en *Marc.* 12, 41 vlgg., in toepassing op een kleine gift van grote waarde
Geen penning, betekent "niets", evenzo: *geen cent*, *geen duit* enz., of *geen zier.*
In andere landen gaat het eveneens om kleine koperen munten, de Duitse *pfennig* of *pfenning*, de Engelsche *penny.*
Het *penninggewicht* werd op die manier maatstaf voor de berekening van het gehalte van zilver, gelijkstaande met 24 greinen. In Kiliaan lezen we "*Mensura intrinsecae bonitatis argenti*: vulgo *nummus.* dividitur autem in 24. grana". Fijn zilver, waarin geen andere stof is, werd vroeger "zilver van 12 penningen" genoemd.
Als men het woord niet zo specifiek gebruikt dan bedoelt men een geldstuk, muntstuk, in 't algemeen. Men kan het dan hebben over "een gulden penninck", *Un denier*, *ou piece d'or monnoyé*, "Een silveren penninck[7]": *Une piece d'argent monnoyé*,

Handgift of pand

In toepassing op het geldstuk dat iemand gegeven wordt als beloning, pand van trouw, handgift enz. Zo sprak men van de *Godspenning.* Hetgeen werd gegeven bij een verkoop[8] als 'voorschot' en pand. De Latijnse term *nummus Dei;* godspenning betekende "d'eigenschap die Hy (God) aan ons heeft"; nl. dat we bezit en goederen hebben om te geven. Deze 'eigenschap' zet de mens aan

[7] "Ende sy hebben hem toegelegt dertich silvere penningen", *Matth.* 26, 15.
[8] Omdat hetgeen men als pand gaf te vergelijken was aan het kleingeld dat men aan de arme gaf, noemde men deze geldsom Godspenning. Aan de arme gegeven is God gegeven.

om 'penningen te offeren' bv. ter gelegenheid van een verkoop, ter gelegenheid van het feit dat hij zelf wel vaart….dan gunt hij "*Iemand den penning*", hem 'de klandizie geven', 'bij hem kopen'.

Plaatje

Omwille van de overeenkomst werden ook andere geslagen, gegoten of gegraveerde metalen plaatjes *penning* genoemd.

Medaille

Medaille in Wikipedia

*Een **medaille** is een klein metalen voorwerp dat uitgereikt wordt als iemand een bijzondere prestatie heeft verricht. Het is een tastbaar symbool van de onderscheiding die aan iemand wordt uitgereikt. De ontvanger kan de medaille op zijn of haar kleding opspelden.*

Het begrip 'medaille' is nauw verbonden met een 'lintje', een 'herdenkingsmunt' en een 'erepenning'. Deze termen lopen in het dagelijks taalgebruik in elkaar over. Medailles worden vooral uitgereikt aan militairen en sporters.

Stichting Kerkelijk kunstbezit Nederland

Kleine draagpenning met een voorstelling van God, Christus, Maria, een heilige, een paus, een religieus of devotioneel object of een specifieke religieuze gebeurtenis. Staat in dienst van de persoonlijke

vroomheid en geeft er uiting aan. Specifieke medailles zijn die, welke de naam van het afgebeelde kregen (Benedictusmedaille) of van het doel dat ze dienen (miraculeuze medaille) of de plek waar deze gedragen werd (scapuliermedaille). Zie ook: devotiepenning.

Verwarring

Het is duidelijk de termen worden vaak door mekaar gebruikt. Een ding moet duidelijk worden niet alle medailles zijn scapulier medailles, niet alle penningen zijn munten. Door enkele voorbeelden te bespreken willen we dit verduidelijken.

Devotiemedaille: bv. scapulier

Het woord 'medaille' doet ons in ons eigen aanvoelen onmiddellijk denken op wat specifiek de 'scapuliermedaille' noemt. We zijn dan niet geneigd om op penningen te denken. Deze vormgeving is in feite ook naderhand pas ingeburgerd.

Naam

De 'scapula' is bij de mens "het gepaard, plat en driehoekig bot, gelegen aan de achterzijde van de 2e t/m 8e rib; door spieren verbonden met de wervelkolom en het opperarmbeen (het bot in de bovenarm). Het vormt aan de voor-zijkant een weinig beweeglijk gewricht met het sleutelbeen. Aan de zijkant zit de schotelvormige kom van het schoudergewricht, waarvan de kop wordt gevormd door het boveneind van het opperarmbeen; doordat het oppervlak van de kop ca. vijfmaal zo groot is als dat van de kom, is het schoudergewricht zeer beweeglijk. Anderzijds is ontwrichting altijd mogelijk. Een **scapulier** is van oorsprong een schouderkleed, door leden van sommige orden (zoals de Alexianen[9]) op borst en rug over het habijt gedragen.

[9] Congregatio Fratrum Alexianorum Cellitarum (C.F.A.C. of C.F.A.), of kortweg de Broeders Alexianen genaamd, is de naam van een

Later werd dit scapulier in verkleinde vorm door leken onder de gewone kleren over borst en rug gedragen. Het zijn in dit geval twee vierkante lapjes verbonden door schouderlinten in de kleur van de orde bij wie men zich wenste aan te sluiten.

Onder Paus Pius X (1903-1914) werd toestemming gegeven de lapjes te vervangen door een medaille, waarop attributen van de betrokken orde staan afgebeeld.

Uitzicht van het scapulier

De scapuliermedaille is de algemene benaming voor de devotiemedaille/penning die door leken op de onderkleding gespeld, werd gedragen. De scapuliermedaille verving het scapulier, het kledingstuk dat bestaat uit een lange strook stof die aan voor- en achterzijde tot aan de grond afhangt en gedragen wordt door kloosterlingen. In verkleinde vorm - twee lapjes stof verbonden met twee lintjes over de schouwers - werd het gedragen door leken. Oorspronkelijk vertegenwoordigde de scapuliermedaille de verbondenheid met een orde, later werden er aflaten aan verbonden. Voor de afbeelding cf. supra.

Combinatie

De metalen vormgeving heeft het voordeel dat het duurzamer is. In de verdere behandeling zullen we zien

religieuze congregatie van ziekenbroeders. Ze waren oorspronkelijk gekend als cellebroeders, cellieten en arme broeders.

dat het in feite erom gaat de mens een tastbare en blijvende verwijzing mee te geven waardoor hij herinnert wordt aan een scharnierervaring in de geschiedenis. Het dient ertoe hem eraan te herinneren, aan voorgrondbelevingen. Het stimuleert om verder te gaan op de weg (de bedevaart). Naar de buitenwereld toe functioneert het tot aanmoediging om die bepaalde weg te gaan. In se krijgt het vaak een tikkeltje magische kracht, het beschermt als een schild, het duwt vooruit op de goede weg.

Gelegenheidspenningen of -medailles

Gelegenheid

Zo'n gegoten voorwerpen werden ter herinnering aan een bepaald feit, ter ere van een persoon enz.; gegoten of geslagen: **gedenkpenning**.
Het Koninklijk Kabinet van munten, penningen en gegraveerde stenen te 's-Gravenhage sloeg penningen 'Om ... de aanmerkelyke zaken niet alleen door Schriften, maar zelf door Penningen in 't geheugen te prenten". Zo kent men in het Rijksarchief het Kabinet van munten en penningen. Onder de zo gemunte penningen zitten in onze verzameling penningen van de pauzen en de penningen die werden uitgegeven ter gelegenheid van vieringen (de herdenking van de kroning van Onze Lieve Vrouw 1909 – ter herinnering aan een eucharistisch congres – Ter gelegenheid van het Heilig Jaar)

Bij die *gelegenheidspenningen* vonden we een uitgebreide reeks:
Een *familiepenning* werd uitgegeven ter ere van de Vijfjarige Prinses Carolina, dochter van Prins Willem IV (aº. 1748), een *feestpenning* kwam er in 1909 bij de kroning van O.-L.-Vrouw van Sint Jan.

We geven hier een andere afbeelding uit de onderscheiden 'medailles' die we van Onze Lieve Vrouw van Sint Jan hebben.

23 mm. x 29 mm.

Deze penningen vallen onder de *gedachtenispenningen* of *gelegenheidspenningen.* Zo zijn er eveneens *geslachtspenningen*, familiepenningen met het wapen of een historisch feit uit de familie. Zo stond op de Caesari een olifant, omdat iemand van de voorvaderen een olifant had omgebracht. Nog onder die rubriek kunnen we *herinneringspenningen, inhuldigingspenning* onderbrengen (bv. van de Wereldtentoonstelling in 1958, of Civitas Dei, het paviljoen van de Katholieke Kerk op de Wereldtentoonstelling).

In hetzelfde rijtje nog

De *jubelpenning* ter gelegenheid van een jubelfeest. De *magistraatspenning*, penning ter ere van een vorst op last van de magistraat van een stad geslagen en de *muntmeesterspenning*, penning door de muntmeester aan de muntheren en andere autoriteiten aangeboden

De medaille, als penning, kon ook een prijs of beloning zijn geschonken in bepaalde omstandigheden. Die penning kon men dan dragen om de uitmuntende prestaties aan de omgeving kenbaar te maken.
De *Landdagspenning, vredepenning*, *Calvijn-*, *Luther-*, *De Ruyter-*, *Hertogspenning*; Met de naam van degene, ter ere van wie de medaille is vervaardigd vullen deze reeks aan.

Link met de geschiedenis

Zo'n penningen worden niet enkel 'geslagen'. Ze worden ook gegoten. De kwaliteit is begrijpelijker wijs niet dezelfde. Gegoten penningen worden met het graveerijzer bijgewerkt en deskundig gepolijst is (gestempelde penningen?).
Aldus kan men ongeveer decoderen van wanneer de medaille is. De oudste medaille die we bij ons bezitten zou van de 18de eeuw zijn.

Deze wetenschap hebben we via een antiquair in Leuven verkregen. Hij heeft deze uitspraak gedaan op grond van de materie en de specifieke eigenschap dat het oogje die vlak is maar naar achteren gekeerd. Het gaat om een medaille van Saint Ghislain. We veronderstellen (is uiteraard niet zo wetenschappelijk) dat ze uit de streek van Rijsel komt. Daar wordt immers Saint Ghislain vereerd.

Munten uit de klassieke oudheid:

Burgemeesterpenningen: consulaire munt in tegenstelling met die van de Romeinse keizers.
Stedepeningen-: door een stad geslagen De afbeeldingen waren dan vaak 'de Geleigeest van de Stad' zelf, of enige andere godheid, aldaar vereerd.

18 mm. x 25 mm.

Zo worden vaak de heiligen met de stad verbonden. Deze chauvinistische inslag vinden we overal. We verwijzen –

zonder middeleeuwse allusie – op onze buren met de medaille van Onze Lieve Vrouw van Thuyne[10].

Herkenning en erkenning

Een metalen plaatje kan dienen als herkenningsteken. Aan verschillende ambtenaren wordt een penning[11] uitgereikt om hun identiteit te kunnen bewijzen. Honden dragen als bewijs dat de hondenbelasting betaald is een penning aan den halsband. In de 19de eeuw schreef men reeds dat "In sommige landen (worden) de leden der volksvertegenwoordiging in 't bezit van een penning ... gesteld, die hun persoonlijk den toegang opent tot alle rijksgebouwen, rijkswerken, rijksverzamelingen en dergelijke, tot welker bezoek de aard hunner betrekking hun regt geeft". De voorloper van het pasje met de chip.

Confrerie en congregatie

Penningen werden uitgereikt omwille van opmerkelijke prestaties, als bewijs van deelname, ter erkenning en herkenning.

[10] Notre Dame de la Treille, op deze penning N. D. de la Thuyne.
[11] Heden ten dage kan dat een 'badge' of een 'button' zijn.

Ze werden meegegeven opdat de deelnemer zou getuigen, de missie zou doorgeven, als propagandist van de groep de idee zou doorgeven en meer en meer ervan zou leven. Zo bezitten we penningen van de broederschappen of

confrérieën – ja, archiconfrerieën – van de H. Familie, bv. Ook de congregaties van de jonge dochter hadden hun 'grote' 'medaillons.

Medaillons

Een medaillon was in de architectuur een ronde of ovale versiering, met een gebeeldhouwde of geschilderde portretkop in een gedecoreerde omlijsting. Geliefd motief tijdens de renaissance.
In de numismatiek is medaillon een Romeinse penning met decoratief doel, d.w.z. niet bestemd voor betaalmiddel, geslagen ca. 100 - ca. 550. Tegenwoordig ook een hanger aan een halsketting, waarin een portret, schilderstukje of aandenken is gevat.
Het was in ieder geval uit de lifestyle van de aristocratie. Nu *zou* het het idee van een badge kunnen inhouden.

Eremetaal

Penningen worden ook in verschillende materialen uitgevoerd. Men kent gouden (zilveren, koperen, loden, tinnen enz. penningen. De duurste penningen werden als sieraad gedragen. Als onderscheiding worden ze om het eerbetoon vaak in de duurste grondstoffen vervaardigd.

Geuzenpenning

Een aparte plaats willen we reserveren omdat het woord medaille specifiek doet zoeken in de katholieke middens. Historisch klopt deze redenering niet. Ook binnen de groep van de nieuwgezinden bestaat een penning. We verwijzen naar de *geuzepenningen*, onderscheidingsteken van de Geuzen

We duiken hiervoor even in de geschiedenis:
Op de avond van de 3e april 1566 reed een groep van 200 ruiters de stad Brussel binnen. Aan het hoofd reed de edelman Brederode, Heer van Vianen. En onder herhaalde toejuichingen van het volk reden ze langzaam de stad door tot het huis van Prins Willem van Oranje. Lodewijk van Nassau, de broer van Prins Willem, en Brederode verlieten hier de stoet. Zij waren de gasten van Prins Willem van Oranje[12]. De andere edellieden vonden in verschillende adellijke huizen onderdak.
De andere morgen kwamen de graven Culemborg en Bergen aan met 100 man en op de gedenkwaardige vrijdag 5 april 1566 verzamelden zich de edelen op het plein Petit Sablon. Te voet gingen de ongeveer 300 edelen naar het koninklijk paleis, waar Margaretha van Parma[13] reeds in de raadskamer op hen zat te wachten. Willem van Oranje, Egmond en Hoorne en nog anderen waren eveneens in de kamer. Toen zij echter binnenkwamen beefde de hertogin van angst. Brederode las nu namens de edelen het smeekschrift voor. Onomwonden werd hierin verklaard, dat de laatste besluiten van koning Philips II, ten aanzien van de inquisitie, een opstand in de gewesten tot gevolg zouden hebben. De edelen voelden zich gedwongen om hun plicht te doen. Zij verzochten daarom de Landvoogdes een gezant te zenden naar de koning om hem dit smeekschrift bekend te maken. Tevens vroegen zij of Margaretha van Parma de inquisitie en de uitvoering der plakkaten wilde schorsen totdat koning Philips in Madrid een beslissing had genomen. Het smeekschrift der edelen besloot met: „Moge Uwe Hoogheid er naar horen voordat er ander kwaad komt; gij zult dan goed doen.”
Kort antwoordde de zenuwachtige Landvoogdes dat de edelen haar antwoord zouden krijgen, nadat zij zich met haar raadslieden over deze zaak had beraden.

---

[12] Willem van Oranje: Slot Dillenburg, 24 april 1533 — Delft, 10 juli 1584), Prins van Oranje, Graaf van Nassau, Katzenelnbogen, Vianden en Diez, onder zijn bijnaam Willem de Zwijger, was de initiator en leider van de Opstand tegen de Spaanse koning Filips II.
[13] Margaretha van Parma (Hertogin van Parma en Piacenza) (Oudenaarde, 28 december 1522 - Ortona, 18 januari 1586) was landvoogdes voor Filips II over de Nederlanden van 1559 tot 1567, toen de Hertog van Alva naar de Nederlanden werd gezonden.

Direct na het vertrek van Brederode en de andere edelen begon in de raadskamer een heftige discussie. De Prins van Oranje verzekerde de Landvoogdes dat de edelen, die het smeekschrift hadden aangeboden, geen woeste onbezonnen samenzweerders waren, maar mannen die het goed meenden en die het volk door en door kenden. De onsympathieke Barlaimont kwam heel anders uit de hoek en zei: "Hoe Mevrouw! kan het zijn dat Uwe Hoogheid bevreesd is voor deze **bedelaars**?" De graaf van Aremberg meende dat zij de stad moesten worden uitgezet.

De volgende dag ging Brederode met enkele van de voornaamste edelen naar het paleis van Margaretha van Parma, de Landvoogdes der Nederlanden om het smeekschrift terug te halen. De Landvoogdes verklaarde dat de zaak zo spoedig mogelijk aan de koning zou worden voorgelegd. Zelf, zo zei ze, had ze geen macht om de plakkaten in te trekken. Al wat zij kon doen was, de inquisitie op te dragen uiterst voorzichtig te zijn. Twee dagen later kwam Brederode opnieuw naar het paleis van de Landvoogdes met een antwoord op Margaretha's aanmerkingen. De edelen beklaagden zich dat zij niet uitvoeriger antwoord op de vragen had gegeven. Zij betreurden het ten zeerste, dat zij niet de macht had om de inquisitie buiten werking te stellen. De edelen vertrouwden er op, dat de vervolging van zoveel onschuldige mensen zou ophouden totdat de

koning een beslissing had genomen. En hoe die beslissing ook zou zijn, zij zouden zich er aan onderwerpen als de Staten-Generaal hun goedkeuring er aan zouden geven.
Driehonderd edelen namen op de 8e april op uitnodiging van Brederode deel aan een banket dat in het huis van Culemborg werd gehouden. Deze maaltijd is in de geschiedenis overbekend geworden. De verachtelijke uitspraak. van Barlaimont was bekend geworden. Hij had de edelen bedelaars genoemd. Welnu, Brederode maakte tijdens de maaltijd het gezegde van Barlaimont bekend. Sinds wij dan bedelaars zijn, bestaat er goede reden voor ons om ***bedelzakken te dragen en uit houten nappen te drinken***. Op hetzelfde ogenblik bracht een van zijn bedienden hem een bedelzak en daarna nam hij met beide handen een houten schaal, schonk die vol wijn, ledigde deze in een slok en gaf hem daarop weer gevuld aan zijn buurman, terwijl hij riep : „Op de gezondheid van de bedelaars."

Later op de avond kwamen de Prins van Oranje en de graven Egmond en Hoorne. Ook zij dronken op het verbond der edelen. Toen schreeuwde het hele gezelschap : "Lang leve de koning, heil de bedelaars!" Daarna verzonnen de edelen een devies: "Getrouw aan de koning tot aan de bedelzak." Dit devies werd op loden en tinnen medailles gegraveerd, die ze om de hals hingen. De naam "geuzen" was geboren.

Penning als bewijsstuk, bon enz.

Een opsomming van welke penningen er zo allemaal kunnen geweest in deze branche:
Aalmoezenierspenning, armenpenning.
Avondmaalspenning toegangsbewijs voor het Avondmaal[14]:.
Bedelpenning, *bedelaarspenning*: uitgereikt aan bedelaars als bewijs van vergunning tot bedelen
Begraafpenning, *begrafenispenning, doodpenning:* een gietsteentje om *begraefpenningen* in te gieten om de gildenbroeders uit te nodigen" (aº. 1741).
Belastingpenning: *hondepenning:* koperen of andere materie, penning als bewijs van betaalde hondebelasting
Brandspuit- of *spuit-*: koperen penning, aan de spuitgasten uitgereikt als bewijs van toegang tot de brand, en die als blijk van aanwezigheid aan de brandmeester afgegeven wordt
Brood-: die tegen brood ingewisseld kan worden.
Geefhuis-: broodpenning van het H. Geesthuis te 's-Hertogenbosch
Ontgrondingspenning, loden penning als bewijs van vrijdom van belasting bij het invoeren van turf uit nieuw ontgronde venen.
Ordinarispenning, gewone, gebruikelijke (schutters) penning.
Passagepenning
Turfpenning: die tegen turf ingewisseld kan worden,
Onder deze penningen zou men de 'medailles' kunnen onderbrengen die als bewijs, als verering, als 'bon', als

[14] Vergelijkbaar met onze Eucharistie, inzonderheid bij de Waalse Gemeenten

'chip' met de voordelen van het bedevaartsoord. We nemen ze hieronder in een aparte rubriek.
Omwille van de inherente waarde van de penning en de verwijzende waarde mocht de penning niet gedragen worden door iemand die ze niet verdiend had. Er was een waarschuwing tegen het dragen van Medailles, als Onderscheids- of Herkennings-tekenen[15].

Bedevaartpenningen

Specifiek zou men ze kunnen onderbrengen in de medailles per bedevaartoord.
Lourdes is hierin uiteraard de topper. Hier is dan nog een verdere vertakking mogelijk. We geven als voorbeeld Lourdes in Frankrijk[16] en Lourdes Oostakker…
Zoals trouwens ook Het H. Bloed van Brugge en H. Bloed van Voormezele.

23 mm. x 26 mm.

Uiteraard zijn hier alle bekende bedevaartsoorden aan de beurt. We verwijzen naar Banneux en Medjugorjië.
Ook buiten de Onze Lieve Vrouwe locaties bestaan er heel veel heilsoorden.

Vermaarde en toeristisch uitgebate locaties

De penningen of medailles werden gehaald ter gelegenheid van een bedevaart. Ze waren er gewijd. Sommige wijdingsgebeden waren gereserveerd (zie scapuliermedaille).
Vaak werden ze meegedaan voor buren, kennissen, familie of zieken. Op de Lourdes bedevaartpenning stond vaak te lezen "aan de grot heb ik voor U gebeden".

Rue du Bac, Parijs

La Salette

17 mm. x 23 mm.

Lourdes

Ø 10 mm.

Banneux

10 mm. x 17 mm.

Loretto

Waar het huisje van Maria naar toe zou zijn gegaan.

Ø 20,5 mm. x 23,5 mm.

Foy : N.D. de Foy

Ø 14 mm.

Fatima: Onze Live Vrouw

15 mm. x 27 mm.

Medjugorjië

Ook modernere oorden hebben de geestelijke en materiele voorwaarden van deze praktijk voordelig gevonden. Zelfs niet erkende oorden[17] slaan hun penningen.

Ø 12 mm x 22 mm

Locaties waar men gaat 'dienen'

We kennen het gebruik naar Vlamertinge te trekken en er een muntstuk in het wijwatervat achter te laten om zijn wratten kwijt te geraken. Dit gebruik houdt verband met

[17] Medjugorje (Međugorje) is een bergdorp in het zuiden van Bosnië en Herzegovina. Het werd bekend door een reeks verschijningen van Maria die er sinds 1981 zouden plaatsvinden. Het is sindsdien een bedevaartsoord geworden. De Rooms-katholieke Kerk heeft dit bedevaartsoord tot nu toe niet erkend.

de verering van de H. Job[18]. Onze verzameling herbergt er meerdere ook uit Frans Vlaanderen, Eecke, Arneke (Le Curé de Arnêke), enz.

Vlaandenren

Gistel: H. Godelieve

Krombeke: Blasius

Elverdinge: H. Livinus

De H. Livinus bekommerd zich om de reuma. Het spreekt voor zich dat hij cliënten heeft.

[18] Let wel. Niet eens een heilige, want Job was een persoon uit het eerste verbond. Die 'zielen' zijn naar het 'voorgeborchte der vaderen' gegaan….

Wevelgem: H. Doorn

Heel specifiek zijn de locaties waar men een voorwerp uit de arma Christi vereerd: de heilige doorn bv., maar ook de tong van Antonius, enz.

Wulvergem: H. Machutus （S. Malo）

17 mm. x 24 mm.

Krombeke: H. Blasius

17 mm. x 24 mm.

Izenberge: Onze Lieve Vrouw

15 mm. x 25 mm.

Halle: Onze Lieve Vrouw

Ø 23 mm.

We zouden inderdaad nog een referaat kunnen ten beste geven omtrent de zwarte madonnas. Volgt een medaille van Halle.

Frans Vlaandenen en Frankrijk

Hellemes-Lille: Saint Ghislain

Amettes: H. Benedictus Labre

Benedictus Labre werd op 26 maart 1748 in Amiens in Noord-Frankrijk geboren.Tijdens zijn jeugd gedroeg hij zich al anders als de anderen en men was er vast van overtuigd dat deze jongen later priester zou worden. Op zeer jeugdige leeftijd toonde hij grote interesse in de kerkelijke handelingen en oefeningen. Hij kreeg de gelegenheid om te gaan studeren voor priester, maar de

studie trok hem niet. Zijn familie voorzag voor hem een kloosterleven maar zelfs deze levensvorm boeide hem geenszins. Steeds werd hij bij de kloosters afgewezen en toen hij eens het ordekleed van de Trappisten droeg en de naam 'frater Urbanus' ontving, kreeg hij het met de angst te doen en vluchtte hij uit het klooster weg. Pelgrimeren dat was zijn doel.
Hij besloot in 1770 als pelgrim en bedelaar alle bedevaartsoorden van Europa te bezoeken. Als iemand hem onderdak wilde geven gaf hij ten antwoord; "God wil mij op deze weg hebben".
Op 16 april 1783 stortte hij in de Santa Madonna dei Monti in Rome ineen en stierf. In deze kerk ligt hij begraven. Benedictus Labre werd in 1881 door paus Leo XIII (1878 - 1903) heilig verklaard. We zijn speciaal in deze heilige geïnteresseerd omdat hij familie zou gehad hebben[19] in Poperinge.

[19] Verwant aan de familie D'Amour.

Arneke: H. Godewaert

De medaille of penning met religieuse afbeelding

Op een andere plaats lezen we de beperkte definitie: Een meestal ovaalvormig metalen plaatje met een afbeelding van godsdienstige aard en een daarbij passend bijschrift, dat de katholieken laten wijden en bij zich dragen.

Wijding

De medaille werd gewijd. In de katholieke theologie is de wijding, het apart gezet worden in de Goddelijke planning, delen in het heil, dat door de begenadiging van Godswege ons is toebedeeld. Toewijding, religie, van het Latijn 'religare', verbinden, betekent een engagement. Gods genade, Gods uitverkiezing, is gratuit. Gods heeft ons niet nodig. Wij hebben God nodig.
Het feit dat hier het gevaar bestaat dat de genade door de kerk 'geprijsd' wordt, nl. dat de kerk genade en aflaten verkocht – wat niet de bedoeling was[20] -deed een scheuring ontstaan in de kerk.
Die besmetting door de magie waardoor men de Schepper als het ware commandeert, beveelt, dat hij door dit voorwerp, door de wijding of door de spreuk of het gebed *verplicht wordt* tot bepaalde gunsten blijft een val waarin men o.i. niet moet trappen.
Zolang de wijding toewijding aan het goede stimuleert, oproept en pusht is er geen vuiltje aan de lucht.
Toch is men vaak dicht bij de ravijn. Voor nogal wat onbewuste 'gelovigen' (bijgelovigen?) beschermt het scapulier voor de ongevallen, St.-Christoffel beveiligt op de weg, op het spoor in de lucht (cf. infra) en Cornelius en Benedictus hebben krachten tegen 'het kwade' en de 'de kwade'.

[20] Er bestaat zelfs een woord voor het 'te gelde maken' van het 'goddelijke', nl. simonie. De 'simonie' is veroordeeld in de bijbel.

Medaille van de H. Benedictus

De H. Benedictus (480-ca. 547) De geestelijk vader van de orde van de benedictijnen. Hij trok als kluizenaar te Subiaco (ten oosten van Rome) volgelingen aan, die hij in een kloostergemeenschapbijeenbracht te Monte Cassino (halverwege Napels en Rome). Zijn voorschriften en adviezen vormen de regel van Benedictus, waarin gemeenschappelijke gebedsdiensten de spil vormen van de dagindeling ORA et LABORA, bidden en werken. De Heilige wordt vereerd en heeft zijn feestdag op de 11 juli. In de specifieke afbeelding op de meeste penningen heeft hij het boek in zijn rechterhand[21] en het kruis in de andere. Aan de ene zij (links) vinden we de beker (vaak gebroken) met de slang en aan de andere een raaf (al dan niet met een stuk brood in de bek).Door het kruis zou de

Ø = 19 mm.

[21] Rechts en links worden hier genanteerd vanuit de toeschouwer.

Heilige in zijn leven tweemaal de bedreigingen heeft afgeslagen.
Een andere legende zegt dat in 1954 de latere paus Leo IX door het stralend kruis van de H. Benedictus in een visioen zou zijn genezen van een zware ziekte

Daarom staat er vaak een verwijzing naar het kruis van de Heilige. C.S.P.. (Crux Sancti Patris Benedicti). Het genoemd visioen en de genezing wordt aangeduid door Ex S.M. Casino MDCCCLXXX (Ex S*acro* M*onte* Casino). Met de aangeprezen bijsluiter "Eius in obitu praesentia muniamur[22]".

Het feit dat hij een bijzondere bijstand betekent in het uur van de dood verwijst anar een verschijning aan de H. Gertrudis van Gelfta (1302) aan wie hij beloofde dat allen, die in het bange uur van de dood zouden denken aan Gods goedheid bij zijn zalige dood, door hem zouden worden bijgestaan op dat moment.

De meest intrigerende gegevens op de wel gevulde penning zijn de afkortingen aan de andere kant van de medaille. We hernemen hier het verhaal van onze eerste zoektocht[23] niet.

Dit is het resultaat van het ontcijferen van de code: [Op de kruisbalken] C*rux* S*acra Sit* M*ihi* L*ux* – N*on* D*raco* S*it* M*ihi* D*ux*. Deze zin komt reeds voor in 1415, maar het bekende model dateert wellicht van later (1741).

[22] Mochten we in de dood door zijn tegenwoordigheid worden gesterkt.
[23] *Aan de Schreve*

Het randschrift is dan nog magischer: V*ade* R*etro* S*atana* N*on* S*uade* M*ihi* V*ana.* S*unt* M*ala* Q*uae* L*ibas* I*pse* V*enenum* B*ibas*.

"Wijk terug Satan, raad mij geen ijdele zaken aan. Het zijn giftige dranken die jij me biedt, drink zelf jouw gif." Bij Knippenberg lezen we dat de grote penningen in de rand het woord PAX hebben, de kleinere hebben de afkorting IHS – de drie Griekse eerste letters van Jezus in hoofdletter[24].

Deze formule moet toch uit de bezwerende context komen. De historici denken dat het gaat om een krachtig middel om heksen af te weren en noemen deze spreuk de Benedictuszegen. Hij is reeds in 1660 bekend. Vaak voorkomend in Zuid Duitsland en het aangrenzende Frankrijk.
Zoals het met veel van die religieuse praktijken is verlopen werd het zegenen van deze penningen voorbehouden aan de Benedictijnen en degene die door hen werden aangeduid. Recentste geschiedkundige getuigenissen verwijzen naar 1902 paus Leo XIII. De vroegste getuigenissen van de specifieke Benedictuszegen stammen uit midden 18de eeuw.
Een concurrent van deze vorm is de Zacharias zegen..

De Wonderbare medaille

[24] Latinisten zien er graag of "In Hoc Signum" – met dit teken… overwin je, enz…

Op Internet (google) treffen we 3.170.000 verwijzingen naar het woord 'medailles". De toppers zijn Lourdes en de Wonderbare medaille.

Catharina Labouré

Deze bedevaartpenning heeft te maken met Catharina Labouré. Ze werd geboren op 2 mei 1806 in Fain les Moutier in Frankrijk geboren. Het gezin Labouré bestond uit negentien kinderen. Catharina Zoë was het negende in het boerengezin. Het gezin leefde in bittere armoede. Aanvankelijk werkte Catharina als dienstmaagd bij een welgestelde familie. In 1830 trad zij in het klooster van de Dochters van Liefde van de stichter Vincentius de Paulo in Parijs. Tientallen jaren verpleegde zij in het ziekenhuis d'Enghien aan de Rue de Reuilly in Parijs. daarnaast was zij tevens abdis. Nederigheid, dienstbaarheid, trouw aan de Orde maakte haar tot een geliefde medezuster in het klooster en ziekenhuis.

Regelmatig verscheen haar Maria. Bij een van deze verschijningen ontving zij de opdracht tot het slaan van een bijzondere medaille. Zo wilde Maria onder alle mensen meer bekendheid brengen. Deze "Wonderdadige" medaille is de meest verbreidde medaille in de wereld.

Op 31 december 1870 is zij overleden. Zij ligt begraven in de kerk van de Filles de Charité in Rue du Bac in Parijs. Op 27 juli 1947 werd zij door paus Pius XII heilig verklaard. Op 28 november, daags na de gedachtenis van de Wonderdadige medaille, wordt haar feest officieel gevierd.

10 mm. x 18,5 mm.

Betekenis

De Wonderdadige Medaille is een speciale medaille. De oorspronkelijke naam is 'de medaille van Maria's Onbevlekte Ontvangenis'. De verschijningen te Parijs in

de Rue du Bac zijn de start van een reeks verschijningen. Deze verschijningen werden voortgezet in:
La Salette[25] in de Frans Alpen op 19 september 1846
Lourdes in de Franse Pyreneeën in 1858
Fatima[26] in Portugal van 1915 t/m 1917
Garabandal[27] in Spanje van 1961 tot 1965

---

[25] La Salette is een onooglijk alpendorpje op 1800 meter hoogte, gelegen in de Franse Dauphiné, departement Isère, bisdom Grenoble. Op 19 september 1846, het feest van Onze Lieve Vrouwe van Smarten, verschijnt de Maagd Maria. De getuigen: Maximin Giraud, 11 jaar, bijgenaamd Mémin, ° 1835. Zijn vader was wagenmaker. Zijn moeder stierf toen hijzelf nog in de wieg lag. Maximin was één pak zenuwen, onbezonnen van natuur; Melanie Calvat, bijgenaamd Mathieu, bijna 15 jaar, ° 1831. Tenger en schuchter, zag ze er nauwelijks 11 jaar uit. De vader, Pieter Calvat, is een armoezaaier. Naargelang hij werk vindt, is hij metselaar of houtzager en is soms lang afwezig. Melanie bedelde langs de straten. Van haar 8 jaar af werd ze uitbesteed om bij de boeren schapen te hoeden. Zo belandde ze in de lente van 1846 bij de boerderij van Baptiste Pra in het gehucht Les Ablandins. Het meisje was ongeletterd en traag van geest. Bidden kon ze amper.

[26] Fatima ligt in midden-Portugal, zo'n 50 km van de Atlantische Oceaan, in het district van Vila Nova de Ourém. In Aljustrel, een kleine uithoek van Fatima werden de drie herdertjes geboren. In 1916 bezocht de Engel de drie herdertjes van Aljustrel. Als boodschapper van de heilige Maagd en voorbode van grote gebeurtenissen, bereidde hij de zienertjes voor opdat ze later de boodschap van Maria beter zouden begrijpen. Getuigen: Francisco Marto Francisco Marto: Geboren op 11 juni 1908 in Aljustrel, Gestorven op 4 april 1919 in Fatima; Jacinta Marto, Geboren op 11 maart 1910 in Fatima, Gestorven op 20 februari 1920 in Lissabon; Lucia Dos Santos, Geboren op 22 maart 1907 in Aljustrel, Gestorven op 13 februari 2005 in Coimbra.

[27] San Sebastian de Garabandal is een onooglijk dorp in noordwest Spanje in de provincie Santander. Het is gelegen in het Cantabrisch Gebergte, tussen de Picos de Europa (hooggebergte) en de zee (Golf van Gasconje). 4 meisjes dat de engel Gabriël hen is verschenen

Ze kaderen allemaal in de afkondiging van de geloofswaarheid van de Rooms Katholieke Kerk omtrent de Onbevlekte Ontvangenis.

De medaille

H.Maria verscheen aan zuster Catharina Labouré in de nacht van 18 op 19 juli 1830. Zij was non van de Dochters der Liefde, gesticht door H.Vincentius à Paolo. Catharina wordt in die nacht gewekt door een engel en deze verzocht haar om mee te gaan naar de kapel. Catharina merkt dat de kapel helemaal verlicht is en dat alle kaarsen branden. Even later verschijnt de H.Maria. Zij spreekt lange tijd met Catharina en deelt haar de missie van de medaille mede.
Op 27 november 1830 verschijnt de H.Maria weer. Ditmaal verschijnt zij in het wit.
Zij draagt een wereldbol in Haar handen. Zij kijkt naar boven en Catharina ziet dat H.Maria genaden afsmeekt over de aarde. Uit haar handen verschijnen stralen die breder worden naarmate zij omlaag vallen. De bol verdwijnt nu uit Haar handen. H.Maria staat nu op de

---

nadat ze appelen hadden gestolen uit d etuin van de schoolmeester. Er volgen verscheidene verschijningen tussen 18 juni 1961 t/m 13 november 1965 aan: Conchita Gonzales, Loli Mazon, Jacintha Gonzales en Maria-Cruz Gonzales. De eerste 3 meisjes waren 12 en het vierde 11 jaar oud. Hoewel drie van deze meisjes dezelfde achternaam hebben, zijn ze geen familie van elkaar. Terwijl zij in het bergdorpje op straat speelden, hoorden zij plots een donderslag. Kort daarop zagen ze een Engel. Zichtbaar aangedaan renden de meisjes naar de dorpskerk. In de dagen die volgden, verscheen de Engel diverse malen.

wereldbol en Haar handen blijven stralen. De stralen symboliseren de genaden.

Dan verschijnt om H.Maria een ovale omlijsting met de woorden: O Maria, zonder zonden ontvangen, bidt voor ons die onze toevlucht tot U nemen. Het is het symbool van de genaden die H.Maria namens God verleend aan hen die erom vragen. H.Maria verzekert dat zij die deze medaille met vertrouwen dragen - vooral om de hals - deze genaden overvloedig zullen ontvangen.

Dan draait het geheel zich om en dan neemt Catharina het volgende waar: De letter M verschijnt. Daarboven verschijnt een kruis. Onder de M verschijnen twee harten. Het H.Hart van Jezus met doornen gekroond. Het H.Hart van Maria met een zwaard doorboord. Om het geheel zijn twaalf sterren zichtbaar.
Het duurde twee jaar voordat de medaille werd gemaakt en verspreid. De naam Wonderdadige Medaille is later ontstaan naar aanleiding van de vele tekenen en wonderen die gebeurden. Catharina is heilig verklaard en ligt in een glazen schrijn opgebaard in de kapel te Parijs.

Scapuliermedaille

Scapula

We verwijzen hier terug naar blz. 8.
Medaille
In 1910 is door paus Pius X toegestaan, teneinde het gebruik te bevorderen, vanwege het gemak of uit overwegingen van ‘zindelijkheid’, het scapulier te

vervangen door een scapuliermedaille van 'deugdelijk' metaal. Op deze medaille staat aan de ene kant een afbeelding van het H. Hart van Jezus en aan de andere een van Maria. Deze medaille kan door een priester, die de volmacht bezit het scapulier op te leggen, met een enkel kruisteken worden gewijd. Het dragen hiervan gebeurt volgens de katholieke kerk op correcte wijze, als het scapulier voortdurend wordt gedragen en hij is omgehangen door een bevoegd priester.

Materiële cultuur

Leken ontvingen een scapulier als teken dat zij deel hadden aan de goede werken van de desbetreffende orde. In broederschappen verenigd droegen zij het scapulier als onderscheidingsteken. Om de ermee verbonden aflaten te verdienen is het voldoende om eenmaal met het scapulier *'ingekleed'* te zijn en vervolgens het gezegende scapulier te dragen. Om alle aan het scapulier verbonden 'voorrechten' te kunnen genieten, moest het *altijd*, *dag en nacht*, worden gedragen. Voor het dragen onder gewone kleren werd een 'kleinscapulier' gebruikt, ook wel 'lekenscapulier' genoemd. De gewone vorm daarvan was twee kleine vierkante of rechthoekige gekleurde wollen stukjes stof, soms van een afbeelding voorzien, en aan de boveneinden door twee linten met elkaar verbonden en zo over de schouders gedragen, dikwijls versierd met religieuze voorstellingen. Iconografie en kleur (wit, bruin, zwart, blauw, rood) zijn afhankelijk van de orde waaraan een scapulier is verbonden. De meest voorkomende gewone scapulieren zijn die van:

- 1. de Allerheiligste Drieëenheid;
- 2. het Viervoudig Scapulier (het Lijden van Jezus Christus, het Allerheiligst Hart van Jezus Christus, de Onbevlekte Maagd Maria en van het Hart van de Onbevlekte Maagd Maria);
- 3. de Zeven Smarten der H. Maagd Maria;
- 4. O.L. Vrouw van Goede Raad;
- 5. de H. Jozef;
- 6. de oudste en meest bekende is het bruine of zwarte scapulier van O.L. Vrouw van de Berg Carmel, het is bovendien de enige waarvan het feest gevierd wordt door de (r.k.) wereldkerk[28].

Aan het dragen van het scapulier zijn ***volle aflaten*** verbonden. Maria beloofde de Carmel-scapulier drager twee gunsten: vrijwaring voor de helse straffen en verlossing uit het vagevuur, onder de voorwaarden dat men in de Carmel-broederschap was

[28] Nederlandse exemplaren komen voor met de afmetingen van 3,5 x 5 cm (met gravure-achtige afbeeldingen van O.L. Vrouw van de Berg Carmel en van Simon Stock met Maria) met linten van 1 x 34 cm.

opgenomen, het scapulier altijd op de juiste wijze droeg, het op een geldige wijze van een priester had ontvangen en een goed christelijk leven leidde.
De aflaten waren te verdienen

1. op de dag waarop men het scapulier had ontvangen;
2. op 16 juli;
3. na bezoek aan de kerk waar de broederschap is opgericht;
4. op de zondag van de maandelijkse processie;
5. Pinksteren;
6. op 15 november, het 'allerzielen' van de carmelieten
7. in het stervensuur bij het aanroepen van de H. Naam Jezus.

De **Rucphense scapulieren** werden als huisvlijt met de hand vervaardigd door de kloosterzusters ter plaatse. Het zijn twee lapjes van drie op elkaar genaaide stukjes stof (2 x 5 cm) met daarop een rood kruisje.
Het geheel is inclusief de beide linten zo'n 50 cm lang.

H. Christoffel

15 mm. x 22,5 mm.

Christoffel of **Christoforus** (Latijn: **Christophorus**; Grieks: *Christophoros*, "Christus-drager") is een heilige in de Rooms-Katholieke Kerk en de Orthodoxe kerken. Hij werd in de Oosters-orthodoxe traditie vaak afgebeeld als een reus met een hondenkop. Zijn naamdag is 24 juli (voor het Tweede Vaticaans Concilie viel zijn naamdag op 25 juli, omdat dat ook de gedachtenis van Jacobus is, werd Sint-Christoffel een dag verplaatst). Er is weinig tot niets te zeggen over de historische Christoffel en er gaan meerdere verhalen over zijn leven.

In de vijfde eeuw zou er volgens legenden een man genaamd Christoffel in Chalcedon hebben geleefd. Zeker is dat Sint-Christoffel in deze tijd met name langs pelgrimsroutes al werd vereerd, maar over deze vijfde-eeuwse persoon is niet veel opmerkelijks te vertellen.

Een oudere Christoffel, een martelaar, zou in de tijd van de Romeinse keizer Decius (249-251) de begeleider van de apostel Bartholomeüs zijn geweest. Hij was afkomstig uit het land der Cynocefalen (Hondkoppigen). Bartholomeus was uitgezonden naar dit land om het evangelie te verkondigen. Eén van de Cynocefalen liet zich dopen en kreeg de naam Christoffel. Door zijn bekering tot het christendom kreeg hij een menselijke tong en kon hij spreken. Hij ging vervolgens het evangelie prediken in Lycië. Zijn stok droeg bladeren en vruchten als teken van de instemming van God. In het kader van de christenvervolgingen door de plaatselijke koning werd hij langdurig gemarteld en onthoofd. Voor

deze martelingen waren 400 soldaten nodig, Christoffel was immers een reus. Zijn stervensjaar zou 250 zijn geweest. In latere legenden wordt Christoffel als soldaat voorgesteld die vele medesoldaten bekeerde. Ook deze had een hondenkop.

Wéér een andere legende – het meeste verbreidde - verhaalt van ene Reprobus die zo arrogant was dat hij zijn diensten alleen wilde aanbieden aan het allerhoogste gezag. Eerst trad hij in dienst bij de koning, die echter bang bleek te zijn voor de keizer. Hij trad in dienst bij de keizer, maar die was bang voor de duivel. Toen bood hij zijn diensten aan aan de duivel. De duivel was echter bang voor Christus en Reprobus besloot Christus te gaan dienen. Hij deed dit, op advies van een kluizenaar, door mensen op zijn brede rug een rivier over te dragen. Op zekere dag moest hij een klein kind de rivier over tillen. Terwijl hij daarmee bezig was werd het kind echter

⌀ 18 mm.

zwaarder en zwaarder, totdat Reprobus bijna bezweek en tot zijn schouders in het water stond. Toen openbaarde het kind zich als Christus en doopte Reprobus in de rivier. Zijn doopnaam werd Christoffel, *Christusdrager*. Jezus liet Christoffels staf groen uitlopen en zond hem weg om het evangelie te prediken. Ook in deze legende wordt hij uiteindelijk gemarteld en onthoofd. Dit is in het Westen het meest bekende verhaal.

Sint-Christoffel is de patroonheilige van de reizigers, alle verkeersdeelnemers, timmerlieden, schilders, pelgrims, fruithandelaren, boekbinders, schatgravers, hoedenmakers, tuinmannen en kinderen en patroon tegen besmettelijke ziekten, onverwachte dood, de pest, droogte, onweer, hagel, watersnood, vuurrampen, oogziekten, tandpijn.. Hij wordt te Poperinge nog speciaal vereerd in de Onze Lieve Vrouwekerk waar men jaarlijks nog de wijding van de voertuigen doet.

Penningen en medailles: Enkele Notas

De Uitvoering

Holle penningen kunnen prentjes of relieken beschermen of als gepast recipiënt fungeren. In goud of zilver uitgevoerd om de eer die men het voorwerp wil bewijzen. Penningen waren meer geëerd wanneer *voorzijde* en *keerzijde* ervan waren bewerkt.

De *Penningkaars* wordt door De Bo genoemd. Het gaat om een kaars waarin een penning werd gestoken. Die kaars brandde bij de stervende. Hij kreeg ze in de hand. Ze werd ontstoken als het donderde en een druppel van de was werd in het zaad opgevangen door de landbouwer wanneer hij bad over het zaad aleer te zaaien.

De periferie

Men kan het hebben over het *Penningkabinet*, een kast waarin gedenkpenningen bewaard worden. Meer algemeen gaat het over een verzameling van penningen (en munten), wetenschappelijk gerangschikt.
De *Penningmeester* is onze vriend.
De *Penningplaat* is de penning die slechts aan één zijde gestempeld of bewerkt is, terwijl de keerzijde vlak is.
De *Steekpenning* moeten we niet omschrijven.
De Begrafenispenning bestond uit zilver, was dikwijls ovaal. Het was een penning met doodsemblemen, de naam van de overledene enz., ter gedachtenis uitgereikt aan hen die aan de begrafenis hadden deelgenomen De *Besnijdenispenning* werd gemunt ter gedachtenis aan het ontvangen van de besnijdenis bij de joden. In dezelfde orde zijn er *bruiloftspenningen, dooppenningen* van een kind van een regerend vorst op de doop van de Koning van Rome (aº. 1811)
Er werden *curatorenpenningen* bewaard. Die zijn door curatoren aan de hoogleraren die het eeuwfeest bijwoonden aangeboden
We vinden "fraaie ... gedreven gouden *dankpenningen* door de vele te Leiden liefderijk opgenomen en verpleegde vluchtelingen aangeboden aan de burgemeesters".

Nederland heeft zoals met veel van die erfgoeditems zijn eigen namen zo wordt een *eremetaal* een *draagpenning* of *erepenning* genoemd. Een *electiepenning* werd uitgereikt aan de nieuwgekozene.
De lijst is nog aan te vullen met *reclamepenning*: ter aanbeveling van een firma of van een handelsartikel, *schimppenning*[29]-, spotpenning („*Schimppenning* op de Pragmatieke Sanctie", *Sint-Nicolaaspenning*: met Sinterklaas aan de kinderen geschonken, de *Ambassadeurspenning*, de *boogschutterspenning*, de *kampioenpenning,* de *schoolkinderenpenning*, goedkope Julianapenning bestemd om aan de kinderen op de scholen te worden uitgedeeld, de *brandmeesterspenning,* de *senaatspenning* van het Utrechtse Studentencorps.

Slot: Penning of medaille?

Herkomst van het woord 'medaille'

MEDAILLE — is een oud Frans woord, ontleend aan ital. *medaglia*, oorspronkelijk hetzelfde woord als *Malie*. De vorm *madalie* (met *a*, in een lettergreep met bijtoon) is nog in de volkstaal bekend (o. a. te Gent), en komt o. a. voor in een inventaris van 1567 („Twee *madalien* op de schoorsteen".

[29] *Schimppenning* op de Pragmatieke Sanctie.

Symbool

Uit de spreuk "Elcke medalie heeft twee zijden" leren we dat een medaille verwijst naar een 'waarde'. Nu we naar waarde schatten op deze erfgoeddag (2007) moeten we inderdaad beamen. Op ieder moment van het leven is het goed het moment even 'naar waarde te schatten'. Wat betekent het nu in de loop van de geschiedenis. We kunnen op ieder moment twee kanten op. Het nu is een "dubbeltje" op zijn kant.
Ieder moment is een uitdaging: een 'challenge'. Het doet ons denken op de uitspraak in de film van Skindlers List. "This day is history": iedere dag maakt geschiedenis, iedere daad houdt kansen in ten goede en ten kwade. Soms is het goed voor de ene maar minder goed voor de andere. Maar goed ook anders zouden altijd dezelfde het minder goed hebben.
De penning, als **prijs** of **beloning,** geschonken in bepaalde omstandigheden "medailles voor edele en menslievende daden[30]" toont dus maar één kant van de medaille.
"Zie ons vaandel blinken: Er zijn medailles aan!" In de processie van Onze Lieve Vrouw te Poperinge bengelen aan de vlag bovenaan 'medailles'. Wellicht werd bij manifestatie aan de deelnemers getoond hoeveel medailles de vereniging al verzamelde met hun uit'*munt*'ende prestaties.

[30] 19 Juni 1822, *Bijv. Stbl.* (ed. D'ENGELBRONNER) blz. 125 *b.*

Toemaatje een penning uit China

14 mm. x 19,5 mm.

PENNING **1**

HET WOORDENBOEK **2**

PENNING 2
Munt 2
Gekruiste penning 3
Geringe waarde 4
Handgift of pand 5
Plaatje 6
MEDAILLE 6
Medaille in Wikipedia 6
Stichting Kerkelijk kunstbezit Nederland 6

VERWARRING **7**

DEVOTIEMEDAILLE: BV. SCAPULIER 8

Naam *8*
Uitzicht van het scapulier *9*
COMBINATIE 9

GELEGENHEIDSPENNINGEN OF -MEDAILLES **10**

GELEGENHEID 10
IN HETZELFDE RIJTJE NOG 12
LINK MET DE GESCHIEDENIS 13
MUNTEN UIT DE KLASSIEKE OUDHEID: 14

HERKENNING EN ERKENNING **15**

CONFRERIE EN CONGREGATIE 15
MEDAILLONS 17
EREMETAAL 17
GEUZENPENNING 17
PENNING ALS BEWIJSSTUK, BON ENZ. 21

BEDEVAARTPENNINGEN **22**

VERMAARDE EN TOERISTISCH UITGEBATE LOCATIES 24
Rue du Bac, Parijs *24*
La Salette *24*
Lourdes *25*
Banneux *26*
Loretto *26*
Foy : N.D. de Foy *27*
Fatima: Onze Live Vrouw *27*
LOCATIES WAAR MEN GAAT 'DIENEN' 28
Vlaandenren *29*
Gistel: H. Godelieve 29
Elverdinge: H. Livinus 29
Wevelgem: H. Doorn 30
Wulvergem: H. Machutus (S. Malo) 31

Krombeke: H. Blasius 31
Izenberge: Onze Lieve Vrouw 32
Halle: Onze Lieve Vrouw 32
Frans Vlaandenen en Frankrijk 33
Hellemes-Lille: Saint Ghislain 33
Amettes: H. Benedictus Labre 33
Arneke: H. Godewaert..... 35

DE MEDAILLE OF PENNING MET RELIGIEUSE AFBEELDING 35

WIJDING 36
Medaille van de H. Benedictus..... 37
DE WONDERBARE MEDAILLE 39
Catharina Labouré..... 40
Betekenis..... 41
De medaille 43
SCAPULIERMEDAILLE 44
Scapula 44
Materiële cultuur..... 45
H. CHRISTOFFEL..... 46

PENNINGEN EN MEDAILLES: ENKELE NOTAS 49

DE UITVOERING 49
DE PERIFERIE..... 50

SLOT: PENNING OF MEDAILLE? 51

HERKOMST VAN HET WOORD 'MEDAILLE' 51
SYMBOOL 52

TOEMAATJE EEN PENNING UIT CHINA 53